

Hra je zrcadlem vývoje dítěte

[Mgr. Těthalová Marie](#)

Všichni si přejeme, aby naše děti vyrůstaly v harmonickém prostředí, které jim svědčí. O tom, jak takové optimální podmínky pro vývoj dítěte vypadají a co je může „nabourat“, i jaké výchovné přístupy se osvědčují, jsme mluvili s psychologkou Alenou Vávrovou.

Co dítě potřebuje k tomu, aby žilo co nejspokojenější, nejšťastnější život? Jaké prostředí zajistí harmonický rozvoj jeho vrozených dispozic?

Ideální je vyvážené prostředí. Mělo by být dostatečně stabilní a zároveň dynamické, aby mělo pevné, přitom pružné hranice, takové, které dítě chrání a zároveň k němu „pustí“ nové podněty. Dítě potřebuje jak podněty, které již zná a může se tak o ně opřít, tak i nové stimuly. Prostor musí být bezpečný i živý, musí v něm být svoboda a jasná pravidla, všechny důležité emoce i bezpečný způsob jejich zpracování... A takové prostředí umožňuje dítěti vyvážený vývoj.

Takže rodina, která se nějak uzavře před světem, nemusí pro dítě dělat to, co by potřebovalo?

Vždycky když se prostředí, v němž dítě žije, dostává do nějakého extrému, může se dostat do extrému i jeho psychika. Dítě pak takové vychýlení může vyrovnávat po celý život. Podobně jako příliš uzavřené a rigidní prostředí funguje i extrémně liberální přístup, rodina, kde nejsou pravidla, struktura; ani tam se dítě nemůže rozvíjet vyváženě.

Setkala jsem se s rodinou, která navenek dává najevo něco úplně jiného, než je skutečnost. To asi také není úplně v pořádku.

Přesně tak. Děti se primárně učí vztah k životu, světu, sobě samým na základě toho, co vidí a zažívají doma. Důležité není jen to, co slyší, ale také to, co vidí, prožívají... A to děti porovnávají s tím, jaké informace k nim přicházejí zvenku, od kamarádů, sousedů, učitelů. Pokud je v tom velký rozdíl, dítě se učí: „Aha, doma to máme takhle, ale navenek se tváříme jinak.“ Je to nekompatibilní, nesourodé, v dítěti to podporuje zmatek...

Souvisí bezpečné prostředí nějakým způsobem s ekonomickou situací rodiny?

Bezpečí rodiny souvisí se všemi vlivy, které na ni působí jak zvenku, tak z jejího vnitřního prostředí, tudíž je významný i vliv ekonomický. Důležitá je také sociální situace rodiny. Pokud se například rodina odstěhuje na venkov, kde jen těžko hledá komunitu lidí, do které

by mohla zapadnout, nemůže navázat podpůrné vztahy, tak i to může mít vliv na vnitřní prostředí rodiny a pocit bezpečí dětí. Vliv má však především vztah rodičů mezi sebou, vztahy s širší rodinou, vztah jednotlivců k sobě samým, emoční stav rodiny a celková domácí atmosféra.

Jaký vliv má na dítě rozvod jeho rodičů?

Veliký. Rodina je základní prostředí, z něhož dítě vrůstá do světa. Zde se dítě učí, jak žít ve vnějším prostředí, jak navazovat vztahy s muži a ženami, jak budovat rodinu, jak pojímat ve vztazích sebe sama. A rozvod, rozpad rodiny nabourá vnitřní ideály dítěte, kompaktnost rodiny, která má být bezpečným prostředím pro vývoj dítěte. Rozvodem se také naruší ideál vztahu muže a ženy. Syn se potřebuje identifikovat v určité fázi svého vývoje s otcem, dcera s matkou, aby dobře vrostli do své pohlavní role. S rozvodem se z života dítěte částečně vytrácí i tato možnost. Dítě se někdy musí vypořádávat s očerňováním jednoho z rodičů, ztrátou některého z nich, na nějakou dobu dítě přestává být středem zájmu, rodiče řeší svou osobní těžkou situaci a na dítě již přirozeně nemají kapacitu. Ale přesto je v některých případech rozvod rodičů tím nejlepším možným řešením, jak uvolnit domácí napětí a stresy, které v dlouhodobém horizontu dítěti škodí mnohem více než samotný rozpad rodiny.

Dotýká se takhle změněná situace i úplně malého dítěte? Setkala jsem se s názorem, že dítěti, kterému jsou dva roky, ale i pět, a dokonce sedm let, není třeba nic vysvětlovat, stejně tomu neporozumí.

Čím je dítě menší, tím těsněji je vázané na domácí prostředí, vztah táty a mámy, atmosféru domova. Pokud si myslíme, že změna takového prostředí na něj nemá vliv, žijeme v iluzi. A čím je dítě starší, tím více se ptá. Ve věku kolem pěti let navíc u dítěte dominuje egocentrické myšlení a vnímání světa jako přirozená součást jeho mentálního vývoje. Dítě snadno vnímá sebe sama jako příčinu vnějších událostí. A pokud mu nevysvětlíme, co a proč se doma děje, může si myslet, že ono samo je příčinou, důvodem domácího napětí, konfliktů mezi mámou a tátou a následně rozpadu rodiny. To pak ovlivňuje vývoj sebepojetí dítěte, jeho sebedůvěru, navazování vztahů v budoucnosti. Pohled školních dětí je již poměrně realistický. Musíme tedy s dětmi mluvit o tom, co se děje, přiměřeně jejich věku. Rodiče se hádají a maminka pláče, protože si s tátinkem přestali rozumět. Stále však trvá, že mají dítě rádi, jsou pro něj jeho mámou a tátou. Dítě potřebuje vědět, že se nemusí bát, co s ním bude; pomůže mu k větší jistotě, když bude znát konkrétní podobu jeho nové reality, kde bude spát, bydlet a mít své hračky, kdy se bude vídat s tátou, co spolu budou dělat. Pokud s dětmi nemluvíme, budou si chybějící informace dotvářet svou fantazií.

Co si myslíte o střídavé péči?

Střídavá péče je myšlenka zajímavá, rodinám a rodičům dává další možnost, jak s těžkou domácí situací naložit. Dokud norma společnosti dávala jen možnost, že dítě bude u mámy a tátou uvidí jednou za 14 dní o víkendu a podobně, museli se rozvádějící rodiče vejít do těchto „škatulek“. Střídavá péče je mocný nástroj, ale pro jeho úspěšné použití jsou zapotřebí určité podmínky. V první řadě to je schopnost rodičů spolu efektivně komunikovat, předávat si informace o situaci dítěte a průběhu společného času, bez emotivních scén, záměrných

manipulací či prosté nekomunikace... Měli by umět v dítěti podpořit obraz toho druhého, postavit se případně za něj. Středem komunikace by mělo být dítě a jeho zájmy, potřeby, ne vyřizování si účtů z rozvodu mezi bývalými manžely. Důležitý je také poměrně kompaktní, jednotný přístup rodičů k výchově, podobné výchovné postupy, nároky. Další podmínkou je stabilita širšího sociálního prostředí dítěte, aby dítě nemuselo střídat školku, kamarády, kroužky.

Takže střídavá péče je jeden z nástrojů, nedá se říci, že je automaticky tím nejlepším řešením.

Přesně tak. Občas mám dojem, že střídavou péči rodiče volí z vlastních, egoistických zájmů místo zájmů dítěte na prvním místě. Aby dítě měli stejně jako bývalý partner. Zacházejí s ním podobně jako s majetkem. „Půl ty, půl já. Dům i dítě.“ Musí se ale brát ohled na to, jestli to dítě chce a jestli neustálými přesuny neutrpí, zda jsou opravdu oba rodiče sami za sebe schopní zajistit mu plnohodnotný život. Také je otázkou, zda se opravdu, upřímně oba rodiče chtějí o dítě starat. Rodiče by se měli poradit s odborníkem, a pokud jde o školní dítě, měli by dát slovo i jemu. Ideální by z pohledu dítěte bylo, kdyby dítě zůstalo ve stejném prostředí a střídali by se u něj rodiče. Je to náročné a dlouhodobě asi neúnosné, ale dítě se ostatně nerozvádí, rozvádějí se rodiče.

Co mohou dospělí kolem dítěte udělat pro to, aby dítě rozpadem rodiny prošlo s co nejmenší úhonou?

Můžou se snažit vyvažovat a doplňovat to, co dítě aktuálně doma nedostává. Období změn v rodině je pro dítě hodně náročné, rozhoupe se mu základní půda pod nohama a pilíře podírající jeho emoční stabilitu se rozviklají nebo úplně zboří. Okolí může doplňovat tuto chybějící stabilitu; může to být školka, ale i lidé z okolí. Mohou dítěti pomoci zachovat jeho běžné rituály, povídat si s ním, být jeho náhradním emočním i fyzickým zázemím. Během rozvodu rodiče řeší sami sebe a svůj vztah a nemají dostatečnou kapacitu na své dítě. A pak je dobré, když takovou kapacitu má někdo další. Babička, teta, paní učitelka ve školce... V první řadě by takové zázemí dítěti měla poskytnout širší rodina, ale bohužel to tak často není. Příbuzní buď nejsou fyzicky k dispozici, nebo nejsou pro dítě podporou, ale někdy spíše další zátěží, například když se prarodiče staví na stranu jednoho z rodičů a poštvávají dítě proti druhému.

Do života dítěte zasahují i další nepříznivé vlivy, například smrt. Jak pracovat s dítětem, kterému někdo zemřel? A jak dítěti smrt vysvětlit?

Důležité je, aby - a to platí i u dítěte, jehož rodina se rozpadá - učitelka měla informace o tom, co se děje, co dítě ví, co a jak mu rodiče chtějí a co mu nechtějí říci, aby se nedostala do konfliktu s rodinou a rodiče v záplavě emocí raději nevolili přestup do jiné školky. Taková změna u dítěte, které prožívá doma těžkou situaci, znamená další zátěž a ztrátu posledních jistot. Je dobré také vědět, jak mu rodiče smrt vysvětlovali a jak dítě na situaci reagovalo. Například v rodinách s určitou konkrétní duchovní nebo kulturní tradicí o smrti mluví v jasných termínech a škola by neměla jejich světonázor nabourávat. Učitelka může vyslechnout, ale nekomentovat, nenabízet jiná vysvětlení než to, které má dítě z domova. Předškolní dítě ještě

nechápe trvalost smrti. Můžeme mu říci, že babička usnula a už se neprobudí nebo že odešla s andílky do nebe. Dítě si ale plně neuvědomuje, že už se babička nevrátí a že i ono samo někdy zemře.

Pokud se pedagog vědomě snaží děti vést k tomu, aby se spolu domluvily a byly na sebe milé, ale zároveň na ně křičí, je podrážděný, druhý způsob převládne a děti jej přejímají.

Může si dítě také říci, že babičku zlobilo, a proto umřela?

Ano, určitě. Předškolák sám sebe snadno vnímá jako příčinu věci, která se stala, pokud pro ni nemá jiné vysvětlení. A nám může uniknout, že když dítě vidělo babičku naposled, řeklo jí něco nepěkného. Pokud dítěti nevysvětlíme, co se stalo, může takovou skutečnost vnímat jako příčinu. Rodiče by proto měli dítěti vysvětlit, že babička byla moc nemocná, byla již hodně stará. O tom, kde babička teď je, mluví rodina na základě svého světonázoru, ale důležité je dítěti vysvětlovat konečnost, i když ji zatím ještě neumí plně pojmout, dopad smrti blízkého na jeho konkrétní realitu. Dítě postupně zjišťuje, že za týden už k babičce nepojede a že s ní už nebude dělat stejné věci jako dříve.

Co se stane, když rodina dítěti úmrtí v rodině zatají?

Někdy je to pro dospělé jednodušší; když mluví o úmrtí blízkého člověka, musejí se znovu konfrontovat s tím, co se stalo. A když dítěti, které se na nás dívá, vysvětlujeme, co se stalo, znovu se nám vrací emoce s tím spojené, a my se s nimi musíme zas a znovu konfrontovat. To je těžké. Proto je jednodušší dětem nic neříci. Přesto považují za důležité říci dětem pravdu. Děti vnímají, že se něco stalo, vidí, že pláčeme, jsme rozladění, někdo mezi námi chybí a nějak jinak o něm mluvíme. A když dítě neví, co se stalo, říká si, že třeba víc zlobilo, a proto je teď maminka smutná, nebo že minule strejdu něčím naštvalo, a proto se s nimi nechce vídat. Děti si přirozeně hledají vlastní řešení, a pokud jim zatajíme pravdu, neumožníme jim skutečnost nějak zpracovat. Je důležité, aby učitelé věděli, čím dítě prochází, protože zpracovávání takové zkušenosti trvá týdny, měsíce a někdy i déle a má své specifické fáze. Dítě má nejdříve tendenci skutečnost odmítat, postupně přechází do fáze zloby, naštvání se na realitu, bývá proto někdy neklidné i agresivní, nesoustředěné, rozmrzelé... Fáze vzdoru přechází do smutku; děti pláčou, více se upnou na dospělé ze svého okolí, bojí se více samoty, odloučení. I v téhle fázi mohou být agresivnější. A až pak se začínají více ptát, integrují realitu do své zkušenosti. Když učitelé vědí, co se s dítětem děje, mohou být pro něj snáze podporou, respektovat jeho stav.

Malé děti nedokážou truchlit delší dobu, ale někdy emoce „přepínají“.

Děti žijou hodně tady a teď, v přítomnosti, ještě nedohlédnou trvalost smrti a skutečný dopad na realitu v jejím dlouhodobém horizontu. Dítěti je právě teď smutno, že tu dědeček není a že si s ním nemůže zahrát pexeso. Ale dlouhodobější truchlení ve smyslu odplakání a rozloučení se se zemřelým, to tak děti v předškolním věku ještě neumějí a nedělají.

Jsou i méně bolestné změny, které ale do života dítěte také silně zasáhnou. Jak děti snášejí, pokud se rodina přestěhuje?

Znamená to, že dítě změní své širší sociální i hmotné prostředí. Najednou budou někde, kde není obchod, který už znají a umí tam samy koupit rohlíky. Nevědí, kudy vede cesta do školky, není tam hřiště, které znají... Velký vliv na vyrovnávání se se situací má rodina; záleží na tom, zda mu pomáhají vytvářet si nové můstky k zatím neznámému prostředí. Důležité je i to, jak rodiče sami situaci snášejí, jaké emoce a atmosféra stěhování v rodině provázejí. Velký vliv má i nové prostředí. Najde si tam dítě nové kamarády ve svém věku? Bude tam hřiště, které mu nabídne, co potřebuje? Lesík, kde se mu bude líbit? Rozhodující je také schopnost dítěte reagovat na změny; pokud doma v raném věku nezískalo pocit stability a bezpečí, bojí se změn a těžko si zvyká na nové věci, jsou pro něj ohrožující. Pro takové děti je každá změna velkou zátěží. Máme-li ve třídě dítě, které se přistěhovalo, je vhodné jej sledovat a komunikovat s jeho rodinou. Je dobré se zajímat o to, co dítě potřebuje, zda je raději nejprve samo a dokáže se postupně zapojit, nebo zda s tím potřebuje pomoci. Buďme dítěti k dispozici a případně respektujme, že např. zrovna o podporu nestojí.

Životní styl některých rodin do jisté míry stojí na stěhování, typické to je pro děti cirkusáků, ale i dalších umělců. Možná že když to znají odmalinka, jsou tomu přivyklé.

I když děti zažívají změny prostředí odmalinka, neznamená to, že se jich nedotýkají. Tyto děti mají malou možnost rozvíjet dlouhodobé vztahy a tento defí cit jim zůstává. Dokážou se rychle zorientovat v nové situaci, navázat vztahy a zarůst do nového prostředí, ale hůře udržují dlouhodobé vztahy. Nemají přirozenou víru, že se můžou k něčemu upnout, protože nevědí, zda o to zase neprijdou. Mohou mít nižší důvěru v trvalost, ve zdravou závislost.

Učitelka není řešitelka problému, ale úžasný zdroj informací o vývoji dítěte pro rodiče.

Některé děti vyrůstají v prostředí, které jejich rozvoji a prospívání moc nesvědčí. Rodiče se o ně například nedokážou dobře starat. Do jaké míry může učitelka „suplovat“ maminku?

Učitelka může dítěti velmi pomoci, ale rozhodně nemůže v plné míře „suplovat“ rodiče, nemůže být druhou maminkou. Maminka je jenom jedna. A když vlastní maminka z nějakého důvodu nestačí na uspokojování potřeb dítěte, nedá se to úplně doplnit. Někdy může být namísto také otázka, co učitelce dává, když se snaží být tou „druhou maminkou“, jaké potřeby si tím sama pro sebe uspokojuje. Což nemusí být v rozporu s potřebami dítěte, jen je dobré si toho být vědoma, zacházet pak se situací opatrněji a bděle. Každopádně učitelka může být pro dítě hodně důležitá a může mu zprostředkovat například zážitek jasných a pevných pravidel, což dítě z domova nezná. Dítě ve školce tráví spoustu času, je to kus jeho malého života, takže co se nenaučí doma, může se naučit ve školce. A pokud například vyrůstá v přísném

prostředí, kde ho nikdo nechválí, ale dostává se mu pochvaly od jeho učitelky, tak díky Bohu za to. A pokud mu doma nenastaví jasná pravidla a strukturu, je velkým přínosem pro jeho život, pokud mu je nastaví školka.

Co když jako učitelka vidím, že dítěti se rodiče nevěnují tak, jak by bylo třeba. Jak bych měla intervenovat?

Učitelka není sociální pracovnice ani soudce, neměla by posuzovat, co se doma děje. Už i proto, že může být úplně vedle; může třeba do situace dítěte promítat svoji vlastní situaci nebo zkušenosti. A pokud začneme hodnotit a posuzovat, můžeme se rodičů dotknout a ztratit cestu ke spolupráci. Proto bychom se měli snažit sledovat, co se s dítětem děje a jak se projevuje. A svůj úhel pohledu, naše vzácné a nenahraditelné pozorování, můžeme nabídnout rodičům, můžeme jim říci, čeho jsme si u dítěte všimli, jaké se objevily problémy ve vztazích s vrstevníky nebo s autoritou, že se to děje od určité doby... To je hlavní, co můžeme udělat.

Můžeme se i ptát, zda se doma něco nestalo, projevit zájem, ochotu pomoci, nabídnout případně kontakty na odborníky. Ale je dobré vyčkat, zda nám sami něco řeknou; pokud neřeknou, nemůžeme nic dělat. Samozřejmě pokud máme podezření na zneužívání, týrání nebo zanedbávání dítěte, máme zákonnou povinnost věc oznámit a jednat. Ale to je něco jiného.

A jak vlastně mohu poznat, co se v dítěti děje?

Pedagogové mají úžasný a cenný nástroj -pozorování dětské hry. Můžeme sledovat obsah a formu dětské hry, to, zda dítě zapojuje ostatní do své hry, nebo si raději hraje samo, jestli se umí soustředit, zda se v jeho hře projevuje agresivita a v jaké míře, s čím a jak si hraje. A to je vzácné pozorování, k němuž rodiče nemají takovou příležitost, protože doma si dítě hraje jinak než ve školce. Právě takové poznatky rodičům nabídneme a tím můžeme navázat komunikaci o situaci doma, dítěti. A i když rodiče nic neřeknou, určitě o tom budou přemýšlet. Hra je nádherným zrcadlem vnitřního světa dítěte.

Jak bych mohla jako učitelka rozvíjet kamarádké, přátelské vztahy mezi dětmi a mezilidské vztahy jako takové?

Ve školce se děti učí navazovat vztahy k vrstevníkům i k dalším autoritám. Je to velmi cenné a hodnotné prostředí. To, jak se dítě v předškolním věku naučí najít si svou roli ve skupině, jak se naučí spolupracovat s ostatními a zároveň se nenechat úplně odsunout do pozadí, to všechno má na jeho vývoj důležitý vliv. První, co děti hodně vede, je příklad. Děti se učí nápodobou, sledují své rodiče i učitelku, monitorují, co se děje. Pokud se pedagog vědomě snaží děti vést k tomu, aby se spolu domluvily a byly na sebe milé, ale zároveň na ně křičí, je podrážděný, druhý způsob převládne a děti jej přejímají. Mezičasy, kdy se moc nekontrolujeme, děti ovlivňují. Proto bychom měli na sobě pracovat, rozvíjet se jako osobnost komplexně, ne jen ve formě, jakou učíme. V interakcích, které nastávají mezi dětmi, mohou učitelé vykonat velkou práci v tom, že mohou problematické situace zastavovat a učit děti řešit je lépe, za povedené kroky ve vztazích a sociálních situacích děti oceňovat, podporovat to, co se jim daří. Čím individuálnější přístup samozřejmě mohou učitelé zaujmout a sledovat

individuální způsoby, zdary a nezdary dětí, tím lépe. Ale bohužel ne v každé školce je to možné.

Mohu jako učitelka říci dětem, že dneska nemám moc náladu, že mi třeba ujel autobus, jsem naštvaná a vím, že budu trochu „vrčet“?

Myslím si, že to je velmi užitečné, protože děti se učí vnímat druhého jako člověka, který má své emoce, učí se rozvíjet svou empatii a vnímání vnitřního světa druhých lidí. Navíc je tak náš projev dětem srozumitelný. Pokud jsem podrážděná, ale děti tomu nerozumějí, takové vysvětlení jim pomůže. Děti pochopí, že věci z okolí mohou ovlivnit naše emoce, a také vědí, že za naši náladu samy nemohou. Měli bychom děti učit respektovat všechny emoce, znát je u sebe i u druhých. Když dítě pláče, mělo by k tomu mít prostor; ostatním vysvětlujeme, že je normální, že jsme někdy smutní a pak pláčeme. Stejně tak ve chvíli, kdy se někdo vzteká; také bychom to neměli jen „stopnout“, ale vysvětlit, že je v pořádku, když se někdy zlobíme. Hněv je pro nás velmi důležitý. Ale podstatné je projevit hněv bez toho, že ublížíme někomu jinému. Děti se tak učí emoce nepotlačovat, ale projevovat je společensky přijatelnou formou. A my dospělí jim v tom můžeme být nejen dobrým vedením, ale i zářným příkladem.

Mají podle vás v mateřské škole své místo kroužky? A jaký prostor by se jim měl vymezit?

Myslím, že školka by se měla držet hlavního úkolu, který má, a to je sociální rozvoj dítěte. Pro to je důležité kompaktní, stabilní prostředí, kde mají děti čas rozvíjet vztahy s vrstevníky i autoritou. Nejsem si jistá, jestli přecházení z kroužku na kroužek tohle dětem umožní. Další důležitou věcí ve vývoji dítěte je volná hra, prostor, svět, který je dětem vlastní. Děti se v něm učí vztahovat se k ostatním, vymezují se, učí se spolupracovat. Prostřednictvím hry se dostávají i ke svým pocitům, samo k sobě a to je pro děti hodně důležité. Pokud dětem čas příliš strukturujeme a neumožníme jim tento rozvoj, tak děti pouze zaměstnáme v době, kdy se o ně nemohou postarat rodiče, a to je málo v tak důležitém, tvárném věku.

Učitelka se může setkat nejen s rodiči, kteří se o dítě nestarají, ale i s přehnanými nároky. Jak dobře komunikovat s ambiciózními rodiči?

Dnešní doba s sebou přináší mýtus, že čím víc a čím dřív budeme umět co nejvíce věcí, tím budeme v životě úspěšnější. A to se týká i dětí raného věku. Děti se ale rozvíjejí pomocí své hry a hraček, základního sociálního prostředí a vztahů, nepotřebují nic víc. V tomhle směru je velmi cenná určitá střízlivost a skromnost. Když má dítě deset hraček, může si k nim vytvořit vztah a zacházet s nimi tak, jak potřebuje. Ale když má stovky hraček, což není výjimkou, nemůže vnímat, že když si něco rozbije, přijde tak o část své herní reality, protože má dalších deset, které tu rozbitou nahradí. Nevytváří si pocit odpovědnosti. Pokud dítě suneme z aktivity do aktivity, nedokáže si vytvářet dlouhodobější vztahy a vazby, jen přechází od jednoho ke druhému, pasivně a bez závazků. Pokud má učitelka dojem, že je toho na dítě moc, může rodičům nabídnout své pozorování. Když vidí, že se dítě neumí soustředit na jednu věc, nemá kamarády, je chaotické, rozptýlené, agresivnější, nedá si čas na zažití toho, co

absolvovalo, na hru, stačí, když to rodičům řekneme a pak se ptáme, jaký program dítě má, jak se chová doma. A když rodiče potvrdí, že i doma je dítě neklidné, nevydrží samo se sebou, a proto jej vodí na kroužky, aby se zabavilo, vidíme, že může být přetížené, jede pak v bludném kruhu. Neměli bychom však rodičům podsouvat naši analýzu situace a její řešení. Soudy a hodnocení se nevyplácejí. Spíš můžeme nabídnout kontakty na odborníky, případně prostor k tomu si více popovídat. Učitelka není řešitelka problému, ale úžasný zdroj informací o vývoji dítěte pro rodiče. Rodiče to navíc vesměs myslí dobře, jen možná někdy nevnímají, co dítě potřebuje, nebo si do něj podvědomě promítají vlastní potřeby.

MGR. ALENA VÁVROVÁ, psycholožka a psychoterapeutka, narodila se v roce 1980, je vdaná a má syna Tadeáše. V současné době působí ve své soukromé praxi v Praze jako poradkyně a terapeutka pro děti a jejich rodiče, zároveň je junior lektorkou v Institutu pro výcvik v Gestalt terapii v Praze. V minulosti dlouho pracovala s dětmi z rodin se závislostí, s dětmi s mentálním handicapem i s dětmi s poruchami učení a chování, s dětmi a jejich rodiči v různých životních situacích v rámci o. s. ANIMA, pedagogicko -psychologické poradny a o. s. Máme otevřeno?. Absolvovala psychoterapeutický výcvik v Gestalt terapii, kde prochází i postgraduálním vzděláváním, prošla řadou kurzů orientovaných jak na práci s dětmi a rodinami, tak na vlastní sebezkušenost, která jí pomáhá lépe se orientovat v sobě a tím i v situaci jejích klientů.